

Mantelzorgers op de arbeidsmarkt

Jannes de Vries en Francis van der Mooren

Een op de tien 25- tot 65-jarigen verleent zorg aan hun partner, een kind of een ouder. Vrouwen en 45- tot 55-jarigen zorgen vaker voor een ziek of hulpbehoevend familielid dan mannen en jongeren. Mantelzorgers participeren iets minder vaak op de arbeidsmarkt dan niet-mantelzorgers. De tijd besteed aan mantelzorg hangt echter nauwelijks samen met de arbeidsduur.

1. Inleiding

De overheid stimuleert dat mensen voor hun familieleden zorgen als die zorg nodig hebben. Tegelijkertijd streeft de overheid naar een verhoging van de arbeidsparticipatie van vooral vrouwen en ouderen (Rijksbegroting 2010). Om beide doelstellingen te bereiken zouden het verlenen van zorg en participeren op de arbeidsmarkt goed te combineren moeten zijn. Ook moet het beroep dat op mantelzorgers wordt gedaan, niet te groot worden (Van Lieshout, 2007). In dit artikel staat de combinatie van zorg en arbeid centraal en wordt ingegaan op de vraag wat de samenhang is tussen het verlenen van mantelzorg en de positie op de arbeidsmarkt. Daarvoor wordt eerst beschreven welke personen mantelzorgtaken op zich nemen. Vervolgens wordt gekeken naar hun positie op de arbeidsmarkt.

Mantelzorg wordt in dit artikel beperkt tot de zorg die verleend wordt aan een ernstig ziek of hulpbehoevend familielid. Daarbij gaat het om ouders, om de partner of om thuiswonende kinderen. De vraag of men mantelzorg verleent, wordt alleen voorgelegd aan personen die behoren tot de huishoudkern. De huishoudkern bestaat uit het gehuwde of samenwonende paar, de alleenstaande of de ouder in een éénoudergezin. Omdat mantelzorg breder is dan alleen de zorg aan familie en ook verleend kan worden door personen buiten de huishoudkern heeft dit artikel niet tot doel om het totale aantal mantelzorgers in beeld te brengen. Verder zijn bij de analyses jongeren onder de 25 jaar buiten beschouwing gelaten, omdat het verlenen van zorg aan een ernstig ziek of hulpbehoevend familielid bij hen nauwelijks een rol speelt. Bovendien zijn veel jongeren niet actief op de arbeidsmarkt, omdat ze onderwijs volgen. De uitkomsten in dit artikel zijn gebaseerd op de Enquête Beroepsbevolking (EBB).

2. Personen met mantelzorgtaken

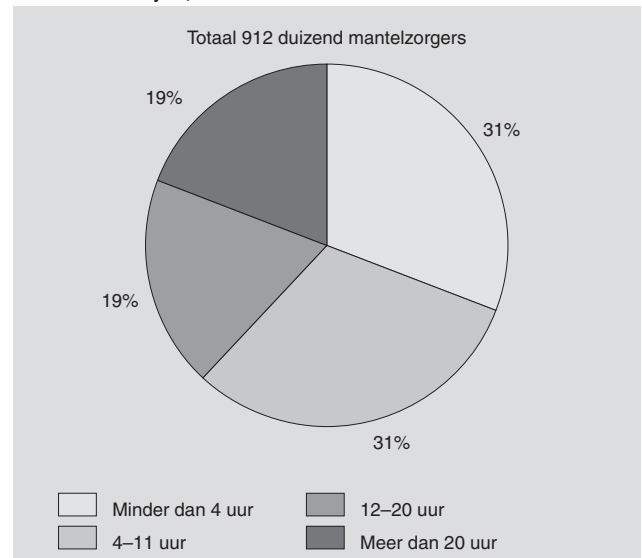
Een op de tien 25- tot 65-jarigen verleent zorg aan familielid

In 2009 hadden ruim 1,2 miljoen personen van 25 tot 65 jaar te maken met een situatie waarin langdurig, dat wil zeggen langer dan twee weken, zorg nodig was voor een ernstig

ziek of hulpbehoevend familielid. Het gaat bijvoorbeeld om personen op wie een beroep wordt gedaan door hun hulpbehoevende ouders, of om ouders met een chronisch ziek of gehandicapt kind. Van de personen die te maken hadden met een langdurige zorgsituatie verleenden er 912 duizend daadwerkelijk zorg. Dit komt neer op 10,5 procent van alle 25-tot 65-jarigen. In vergelijking met voorgaande jaren is het aandeel personen dat mantelzorg verleent, licht toegenomen. Zo had in de jaren 2005 en 2007 respectievelijk 9,5 en 9,2 procent van de personen van 25 tot 65 jaar mantelzorgtaken.

Voor ongeveer drie op de tien mantelzorgers gaat het in 2009 om maximaal 3 uur mantelzorg per week. Een zelfde deel van de mantelzorgers verleent 4 tot en met 11 uur zorg per week. Van de overige 38 procent verricht 19 procent 12 tot en met 20 uur zorgtaken per week en 19 procent meer dan 20 uur. Ook in de jaren 2005 en 2007 verleende een meerderheid van de mantelzorgers maximaal 11 uur zorg per week.

1. Aantal uren zorg verleend per week door mantelzorgers van 25 tot 65 jaar, 2009

Vrouwen en 45-tot 55-jarigen het vaakst mantelzorger

Iets meer vrouwen dan mannen geven aan dat een ouder, partner of kind zorg nodig heeft. Bovendien nemen vrouwen vaker zorgtaken op zich. In 2009 had 12 procent van de vrouwen van 25 tot 65 jaar de zorg voor een ernstig ziek of hulpbehoevend familielid, tegenover 9 procent van de mannen.

Niet alleen sekse speelt een rol bij het verlenen van mantelzorgtaken, maar ook leeftijd en herkomst. Zo neemt het aantal mantelzorgers toe met het klimmen van de jaren. Van de 25- tot 35-jarigen verleent nog geen 5 procent mantelzorg, terwijl dat bij de 45- tot 55-jarigen ruim 14 procent is. Onder de 55-plussers is het aantal mantelzorgers weer iets lager. Dit is deels omdat 55-plussers minder dan

45- tot 55-jarigen te maken hebben met situaties waarin een ouder of hun kind zorg nodig heeft. Zo zijn hun ouders vaak al overleden.

Aandeel mantelzorgers onder tweede generatie niet-westerse allochtonen hoger dan onder eerste

Het zorgen voor familie is in de ene cultuur meer vanzelfsprekend dan in de andere. Uit verschillende publicaties blijkt niet alleen dat allochtonen vaker dan autochtonen zorg als plicht en familieaangelegenheid zien, maar ook dat er wat dat betreft grote verschillen zijn tussen de verschillende allochtone herkomstgroepen (ZET, 2009; Schellingerhout, 2008; Morée, 2003). Uit de cijfers komt echter niet naar voren dat allochtonen vaker zorgen voor ernstig zieke of hulpbehoevende familieleden dan autochtonen. In 2009 had 11 procent van de 25- tot 65-jarige autochtonen mantelzorgtaken. Van de westerse allochtonen was dat 10 procent en bij de niet-westerse allochtonen 9 procent. De reden hiervoor zou kunnen zijn dat nog weinig allochtone ouderen in Nederland wonen, waarvoor gezorgd zou kunnen worden (Schellingerhout, 2008).

Inderdaad blijkt het uit te maken of iemand tot de eerste of de tweede generatie allochtonen behoort. Van de niet-westerse allochtonen van de eerste generatie verleent 8,6 procent mantelzorg, tegenover 11 procent van de tweede generatie. Dit aandeel is ongeveer even hoog als onder autochtonen, waarbij er rekening mee moet worden gehouden dat allochtonen van de tweede generatie betrekkelijk jong zijn en jongeren in het algemeen minder vaak zorg verlenen dan ouderen.

Om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen het hebben van een zorgsituatie, het verlenen van mantelzorg en de verschillende achtergrondvariabelen is een logistische regressieanalyse uitgevoerd (zie tabel 1). Hieruit komt naar voren dat wanneer er gecorrigeerd is voor leeftijd en andere persoonskenmerken niet-westerse allochtonen van de tweede generatie vaker met een zorgsituatie worden geconfronteerd dan autochtonen, en in dat geval ook vaker

mantelzorg verlenen. Ook blijkt dat (niet-)westerse allochtonen van de eerste generatie minder vaak een zorgsituatie hebben. In het laatste geval gaat het vooral om situaties waarin een ouder zorg nodig heeft. Hiermee wordt de veronderstelling ondersteund dat de belangrijkste reden waarom allochtonen relatief weinig mantelzorg verlenen, is dat hun ouders niet in Nederland wonen. Wel hebben niet-westerse allochtonen van de eerste generatie vaker te maken met een zorgbehoevende partner.

Iets minder mantelzorgers onder Surinamers, Antillianen en Arubanen

Als de groep niet-westerse allochtonen verder wordt onderverdeeld, dan blijkt dat het aandeel mantelzorgers onder Turken en Marokkanen vergelijkbaar is met dat bij autochtonen. Onder Surinamers, Antillianen en Arubanen is het aandeel met 10 procent iets lager. Dit heeft er mogelijk mee te maken dat Surinamers, Antillianen en Arubanen het liefst zo lang mogelijk voor zichzelf willen blijven zorgen en ook niet altijd duidelijk kenbaar maken wat zij verwachten ten aanzien van zorg (Morée, 2003).

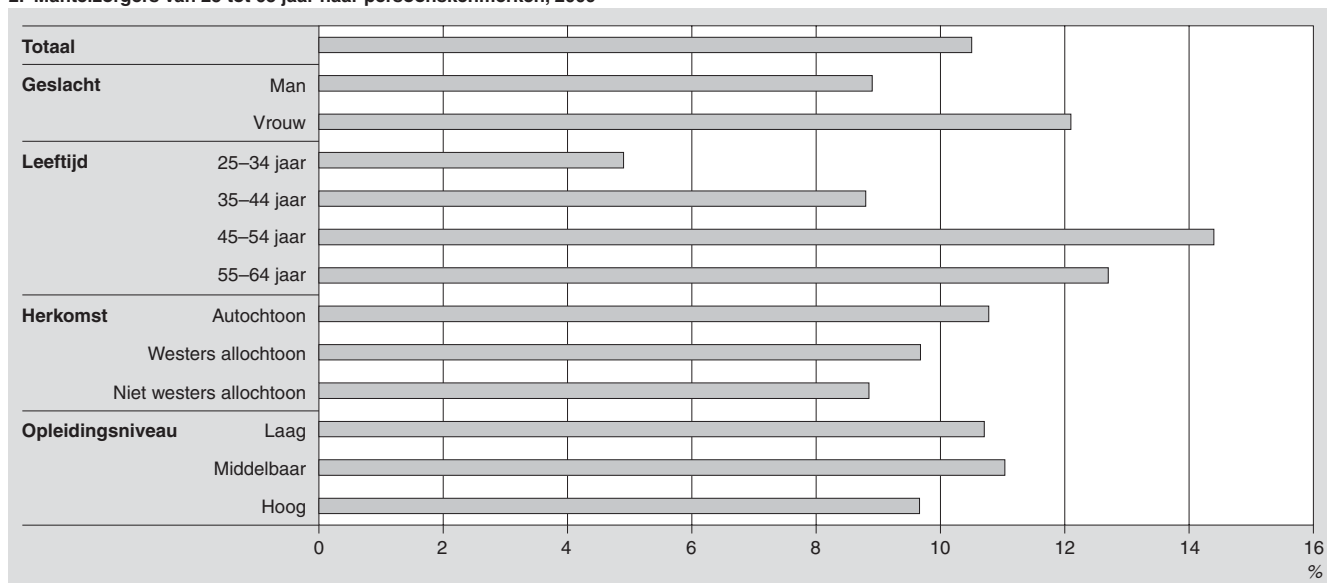
Het hoogstbehaalde opleidingsniveau lijkt nauwelijks een rol te spelen bij het verlenen van mantelzorg. In 2009 is het aandeel mantelzorgers onder laag- en middelbaar opgeleiden 11 procent en onder hoogopgeleiden 10 procent.

Ouders met kinderen boven de twaalf jaar verlenen het vaakst mantelzorg

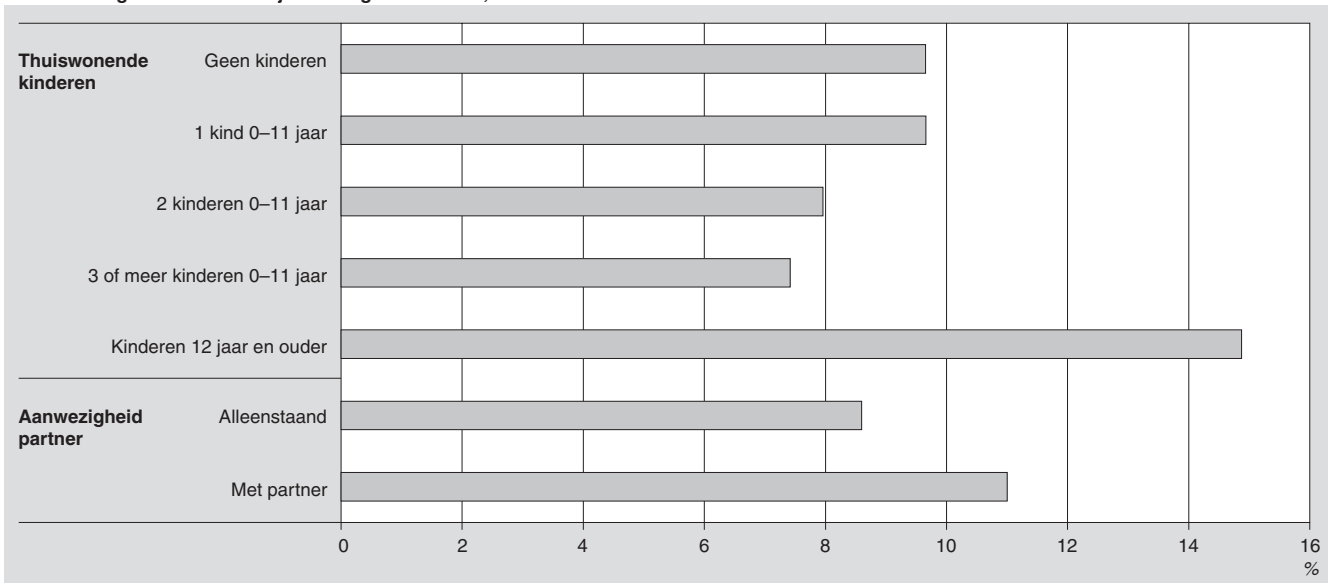
Mensen zonder kinderen blijken even vaak mantelzorg te verlenen als ouders met één kind onder de twaalf jaar. Van hen is een op de tien mantelzorg. Hoe meer jonge kinderen er in een gezin zijn, hoe minder vaak er mantelzorg verleend wordt.

Onder ouders met thuiswonende kinderen van twaalf jaar en ouder is het aandeel mantelzorgers met 15 procent het hoogst. Veel van deze ouders zijn van middelbare leeftijd.

2. Mantelzorgers van 25 tot 65 jaar naar persoonskenmerken, 2009

3. Mantelzorgers van 25 tot 65 jaar naar gezinssituatie, 2009

Wanneer rekening wordt gehouden met leeftijd en andere persoonskenmerken dan blijken deze ouders vaker te maken te hebben met een zorgsituatie, maar verlenen ze in dat geval even vaak mantelzorg als mensen zonder thuiswonende kinderen (zie tabel 1). Wordt het model voor mannen en vrouwen apart geschat dan blijkt bovendien dat vrouwen met kinderen onder de twaalf jaar vaker zorgen dan vrouwen zonder kinderen (niet in de tabel).

Alleenstaanden worden minder vaak geconfronteerd met zorgsituatie

Alleenstaanden verrichten minder vaak mantelzorgtaken dan samenwonenden of gehuwden (9 procent versus 11 procent). Dit komt doordat ze geen partner hebben die een beroep op hen kan doen en ze bovendien ook minder vaak kinderen hebben. Het verschil blijft ook overeind na correctie voor leeftijd en andere persoonskenmerken. Wordt alleen gekeken naar degenen die een zorgsituatie hebben, dan blijken alleenstaanden juist vaker mantelzorg te verlenen dan mensen met een partner (zie tabel 1).

Meeste zorg verleend aan ouders

Het verlenen van mantelzorg aan ouders komt het vaakst voor. In 2009 zorgde 7,3 procent van alle 25- tot 65-jarigen voor ernstig zieke of hulpbehoevende ouders, 2,0 procent zorgde voor een partner en 1,4 procent voor thuiswonende kinderen. Zoals eerder bleek is het totale aantal mantelzorgers in de afgelopen jaren licht toegenomen. In de afzonderlijke zorgsituaties is deze toename minder goed te zien en zijn de verschillen tussen de jaren miniem.

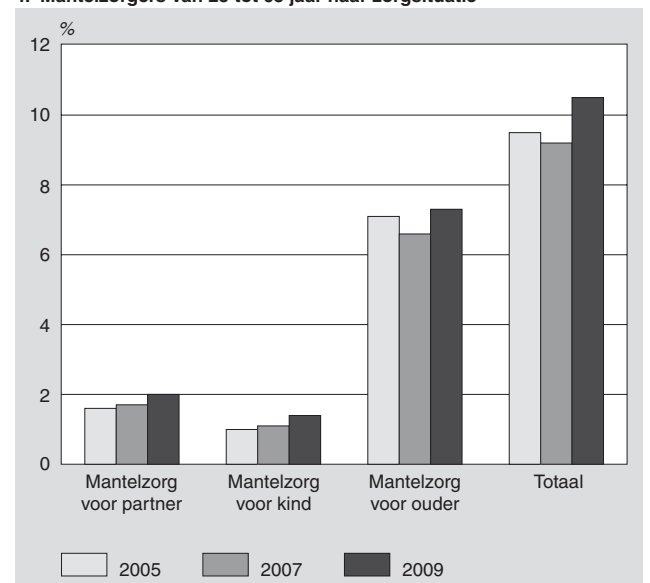
Het aandeel dat zorg verleent aan de partner neemt toe naarmate personen ouder worden. Hetzelfde geldt voor de zorg voor de ouders. Wel is hier vanaf een jaar of 55 een afname te zien, omdat dan steeds meer ouders komen te overlijden. Zorg aan kinderen wordt het meest verleend door 35- tot 55-jarigen.

Daarnaast blijkt er ook een verschil naar herkomstgroep te zijn. Zo zorgen niet-westerse allochtonen iets vaker voor een kind dat ernstig ziek of hulpbehoevend is dan autochtonen. Daarentegen zorgen beduidend meer autochtonen voor zieke of hulpbehoevende ouders.

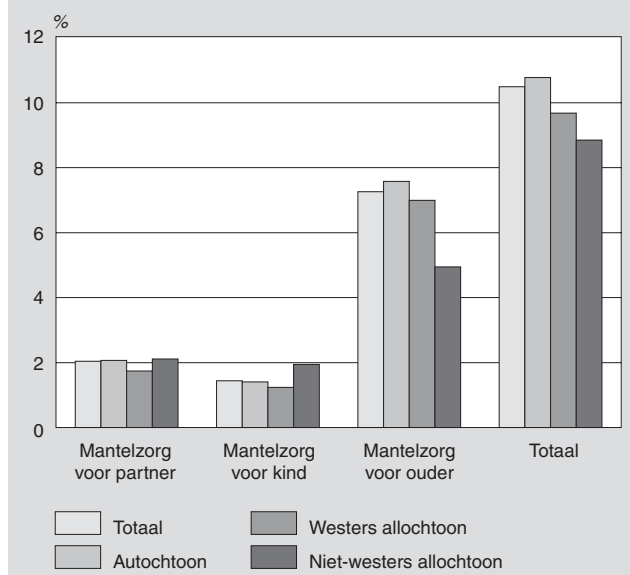
Geslacht en opleidingsniveau spelen een minder grote rol. Vrouwen zorgen vaker dan mannen voor een ouder. Bij de zorg voor een kind of de partner is het verschil tussen mannen en vrouwen echter erg klein (zie ook De Boer & Keuzenkamp, 2009). Iets meer laagopgeleiden zorgen voor hun partner, terwijl iets meer middelbaar opgeleiden zorgen voor hun ouders.

Een deel van de mantelzorgers heeft te maken met meerdere zorgsituaties en verleent ook aan meerdere personen zorg. Van de 912 duizend mantelzorgers van 25 tot 65 jaar zijn er 22 duizend voor wie dit geldt. Daarbij gaat het in veel situaties om de zorg voor zowel een ouder als een kind

4. Mantelzorgers van 25 tot 65 jaar naar zorgsituatie

5. Mantelzorgers van 25 tot 65 jaar naar zorgsituatie en herkomst, 2009

(45 procent), gevolgd door zowel de zorg voor een ouder als een partner (36 procent).

3. Arbeidsparticipatie van mantelzorgers

Voor de analyses in deze paragraaf zijn steeds de enquêtes van 2005, 2007 en 2009 samengevoegd om ervoor te zorgen dat het aantal waarnemingen groot genoeg is. De hier gepresenteerde resultaten betreffen dus steeds het gemiddelde van die drie jaren.

Meeste mantelzorgers actief op arbeidsmarkt

Mantelzorgers met een betaalde baan hebben te maken met een dubbele belasting, doordat zij zowel werken als zorgen. De meeste mantelzorgers zijn echter wel actief op

de arbeidsmarkt. Van degenen die het afgelopen jaar hebben gezorgd voor hun partner, een ouder of een kind werkt 69 procent minimaal 12 uur per week of is werkloos (bruto arbeidsparticipatie).

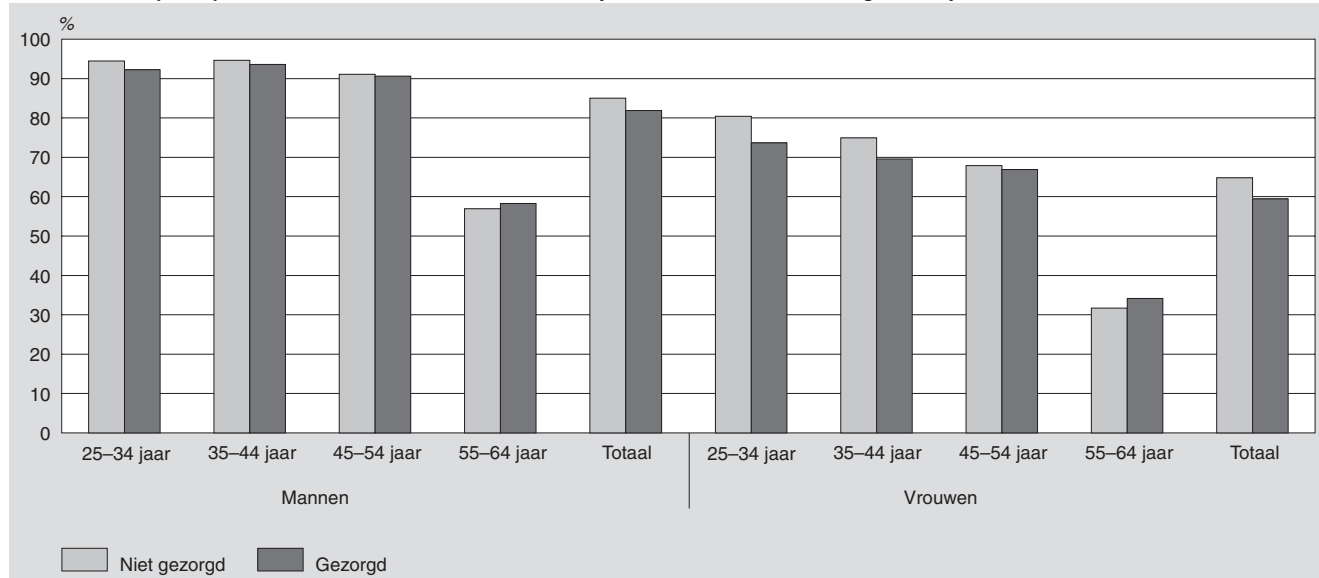
Het aandeel dat niet actief is op de arbeidsmarkt, is met 31 procent onder mantelzorgers groter dan onder mensen die geen zorg hebben verleend (25 procent). Het zou kunnen dat deze mensen gestopt zijn met werken om mantelzorg te kunnen verlenen, maar ook is het mogelijk dat ze eerder geneigd waren om te zorgen, omdat ze niet werkten. In de Technische toelichting wordt hier verder op ingegaan. Verder kan deze samenhang ook het gevolg zijn van persoonskenmerken, zoals geslacht en leeftijd, die zowel van invloed zijn op de arbeidsparticipatie als op het verlenen van mantelzorg.

Bij vrouwen van 25 tot 45 jaar lagere arbeidsparticipatie van mantelzorgers

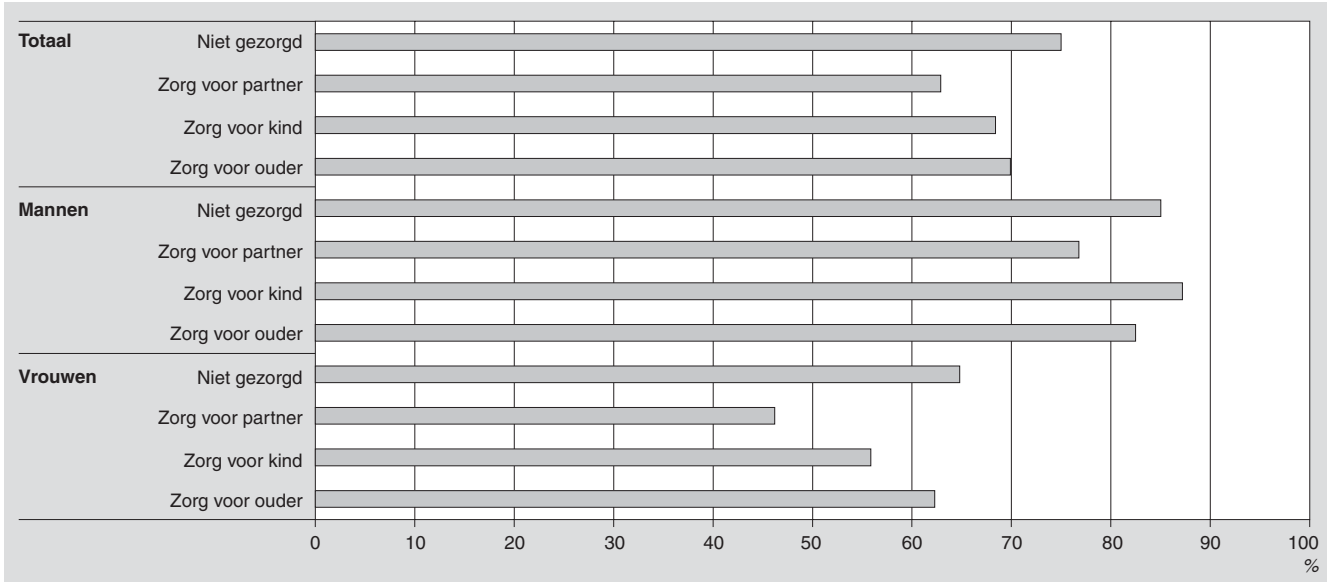
Vrouwen en ouderen verlenen vaker mantelzorg dan mannen en jongeren. Ze zijn tevens minder actief op de arbeidsmarkt. De lagere arbeidsparticipatie van mantelzorgers zou dus kunnen komen door de oververtegenwoordiging van vrouwen en ouderen binnen deze groep. Om deze reden is de samenhang tussen het verlenen van mantelzorg en de arbeidsparticipatie uitgesplitst naar geslacht en leeftijd.

De arbeidsparticipatie van mannen die mantelzorg verlenen is slechts 3 procentpunten lager dan die van mannen die dat niet doen (82 versus 85 procent). Bij vrouwen is dit verschil groter (59 versus 65 procent). Dit verschil is echter alleen aanwezig bij vrouwen onder de 45 jaar. Bij vrouwen van 55 jaar en ouder is de arbeidsparticipatie van mantelzorgers zelfs iets hoger dan die van vrouwen die geen mantelzorg verlenen. Ook als er naast geslacht en leeftijd rekening wordt gehouden met andere persoonskenmerken, is er een negatieve samenhang tussen het verlenen van mantelzorg en arbeidsparticipatie (zie tabel 2).

6. Bruto arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen van 25 tot 65 jaar naar verleende mantelzorg en leeftijd

7. Bruto arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen van 25 tot 65 jaar naar verleende mantelzorg

Wie zorgt voor partner of kind participeert minder op arbeidsmarkt

Wordt gekeken aan wie er mantelzorg verleend wordt, dan blijkt dat de arbeidsparticipatie vooral onder mensen die voor hun partner zorgen relatief laag is. Zo ligt de participatie van vrouwen die voor hun partner zorgen bijna 19 procentpunten onder die van vrouwen die geen mantelzorg verlenen (46 versus 65 procent). Van de mannen die zorgen voor hun partner participeert 77 procent op de arbeidsmarkt, tegenover 85 procent van de mannen die geen mantelzorg verlenen.

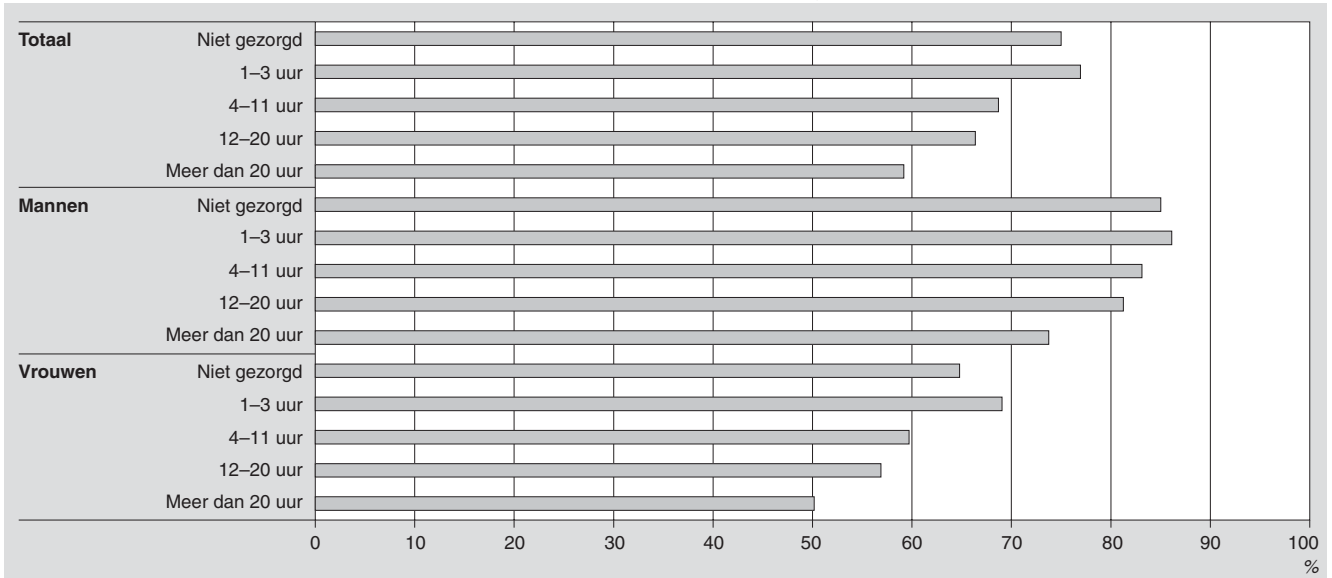
Mantelzorgtaken hangen dus over het algemeen negatief samen met de bruto arbeidsparticipatie van zowel mannen als vrouwen. Wordt hierbij echter rekening gehouden met verschillende persoonskenmerken, dan blijkt dat de relatie tussen het zorgen voor de partner of een ouder en de arbeidsparticipatie een stuk kleiner is (zie tabel 3).

Voorals leeftijd speelt een belangrijke rol. De lage arbeidsparticipatie van mensen die voor hun partner of een ouder zorgen, komt dus gedeeltelijk door hun hogere leeftijd.

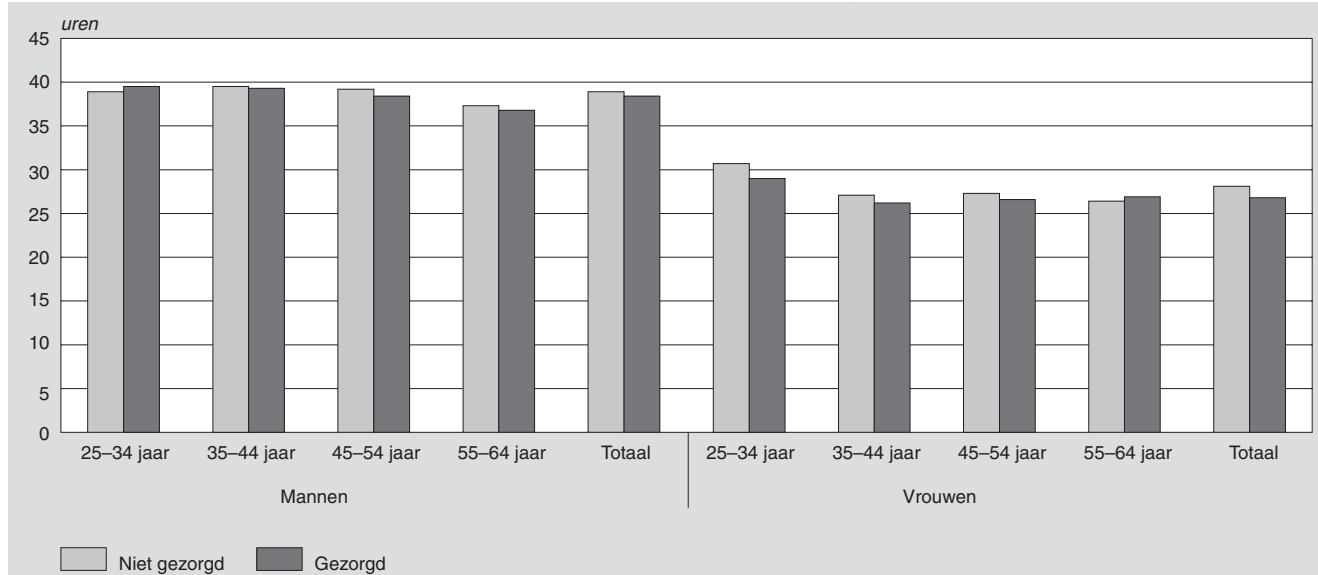
Lagere arbeidsparticipatie onder mensen die veel uren zorgen

De arbeidsparticipatie van mantelzorgers die minder dan 4 uur per week zorgen, is met 77 procent ongeveer even hoog als personen die niet zorgen. Onder mantelzorgers die meer dan 20 uur per week zorgen, ligt de arbeidsparticipatie met 59 procent 18 procentpunten lager. Wanneer er gecorrigeerd wordt voor geslacht, leeftijd en andere persoonskenmerken, is er nog steeds een negatieve samenhang tussen het verlenen van veel zorg (12 uur of meer per week) en de arbeidsparticipatie. Deze samenhang is dan wel kleiner (zie tabel 4).

8. Bruto arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen van 25 tot 65 jaar naar uren mantelzorg per week

9. Wekelijkse arbeidsduur van mannen en vrouwen van 25 tot 65 jaar naar verleende mantelzorg en leeftijd

Zwakke samenhang mantelzorg en arbeidsduur

Werkenden die zorgen voor een familielid hebben een gemiddeld lagere wekelijkse arbeidsduur dan werkenden die niet voor een familielid zorgen (32,5 uur versus 34,3 uur). Bij de arbeidsduur spelen net als bij de arbeidsparticipatie geslacht en leeftijd een belangrijke rol. Bij vrouwen is het verschil in arbeidsduur tussen degenen die mantelzorg verlenen en degenen die dat niet doen groter dan bij mannen. Over het algemeen zijn de verschillen voor mannen en vrouwen van dezelfde leeftijd erg klein. Rekening houdend met verschillende achtergrondkenmerken is de arbeidsduur van werkende mantelzorgers iets lager dan die van werkenden die niet zorgen (zie tabel 2).

Iets lagere arbeidsduur bij zorg voor ouder of kind

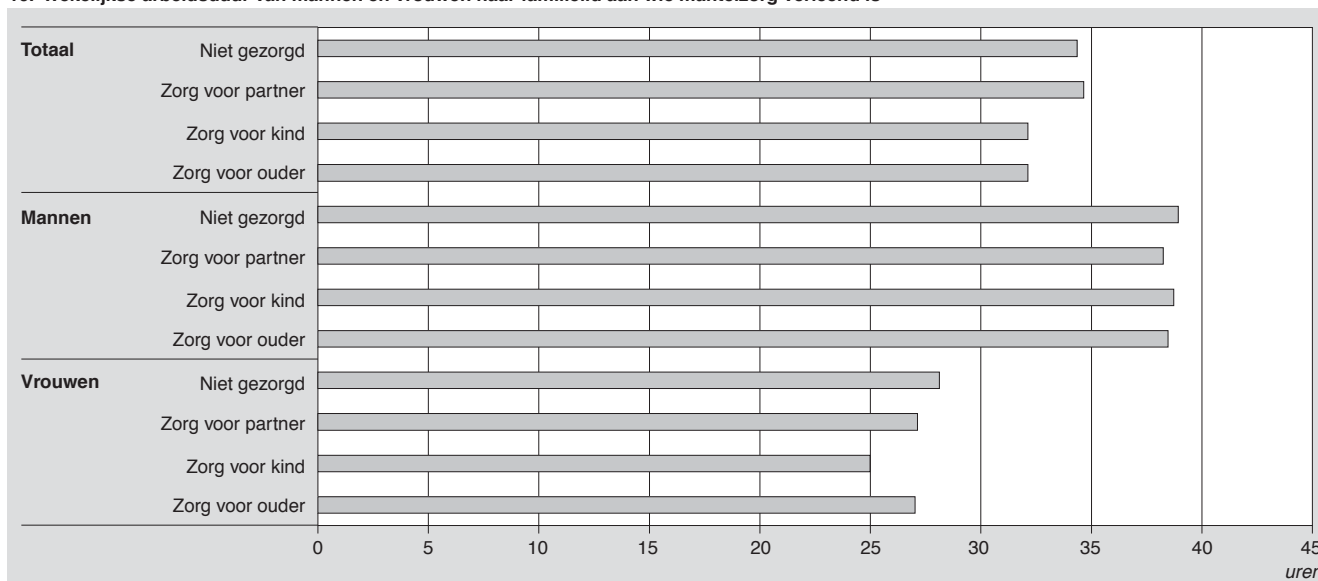
Wordt gekeken voor wie men zorgt, dan blijkt het verschil in arbeidsduur alleen aanwezig te zijn wanneer voor een kind

of een ouder wordt gezorgd. Werkenden die voor hun partner zorgen werken ongeveer evenveel uur per week als werkenden die niet zorgen. Het gaat hier mogelijk om een selectieve groep: mensen die voor hun partner zorgen werken relatief vaak niet, wat gedeeltelijk samenhangt met hun hogere leeftijd.

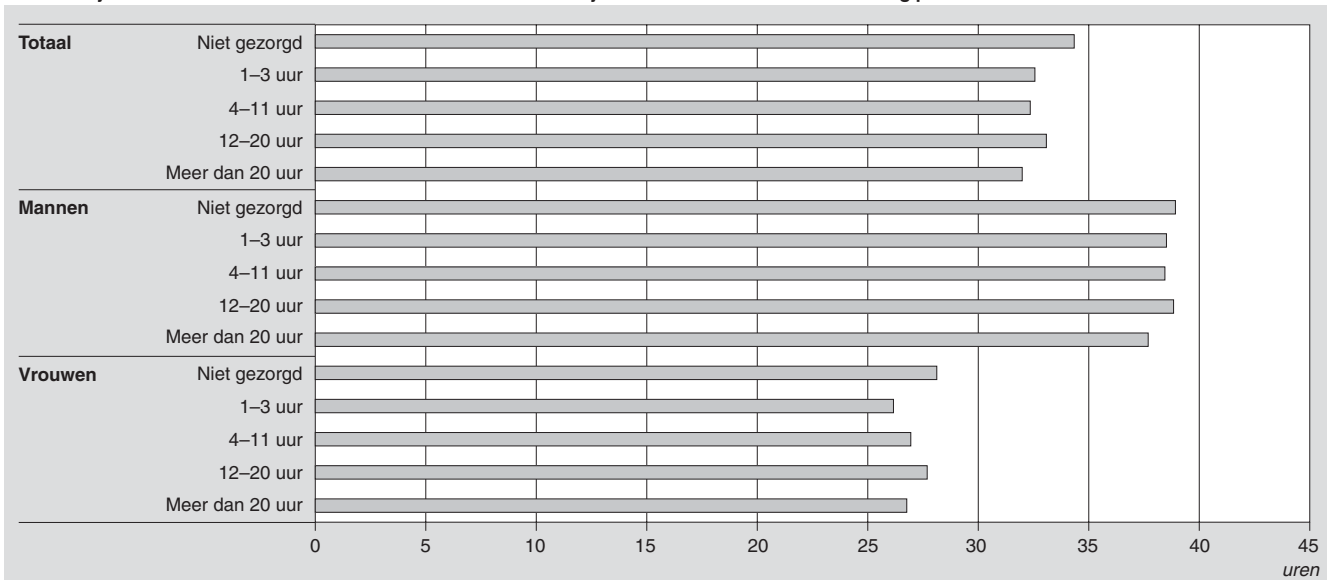
De lagere arbeidsduur onder mantelzorgers geldt vooral voor vrouwen die voor een kind zorgen. Hierbij speelt echter ook een rol dat de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur van vrouwen met kinderen sowieso relatief laag is.

Om ook rekening te kunnen houden met thuiswonende kinderen en andere persoonskenmerken, zijn multivariate regressieanalyses uitgevoerd. Daaruit komt naar voren dat het verlenen van mantelzorg aan een kind of een ouder negatief samenhangt met de arbeidsduur (zie tabel 3). Wordt naar mannen en vrouwen afzonderlijk gekeken, dan blijkt er bij mannen ook een negatieve samenhang tussen mantelzorg voor de partner en de arbeidsduur te zijn (niet in de tabel).

10. Wekelijkse arbeidsduur van mannen en vrouwen naar familielid aan wie mantelzorg verleend is

11. Wekelijkse arbeidsduur van mannen en vrouwen van 25 tot 65 jaar naar verleende uren mantelzorg per week

Zwakke samenhang tussen uren besteed aan mantelzorg en arbeidsduur

Er is geen duidelijke samenhang tussen het aantal uren besteed aan mantelzorg en de arbeidsduur. Dat blijkt ook wanneer rekening wordt gehouden met geslacht en leeftijd (zie tabel 4). Werkenden die 1-3 uur, 4-11 uur of meer dan 20 uur per week zorgen, werken minder uur per week dan werkenden die niet zorgen. Er is echter nauwelijks verschil tussen degenen die 1-3 uur per week mantelzorgtaken verrichten en hen die dat 21 uur of meer per week doen. Ook tussen degenen die 12-20 uur zorgen en degenen die niet zorgen is nauwelijks verschil. Wellicht vormen werkenden die veel uren zorgen een selectieve groep, aangezien een relatief groot deel van de mantelzorgers die veel uren zorgen niet werkt.

4. Conclusie

Vrouwen en ouderen verlenen vaker zorg aan een langdurig ziek of hulpbehoevend familielid dan mannen en jongeren. De bruto arbeidsparticipatie van mantelzorgers is iets lager dan die van degenen die geen mantelzorg verlenen. Het zou kunnen dat mensen niet participeren op de arbeidsmarkt, omdat ze mantelzorg verlenen. Het is echter ook goed mogelijk dat ze mantelzorgtaken op zich hebben genomen, omdat ze niet werkten en daardoor tijd hadden om te zorgen. Om hier meer inzicht in te krijgen verdient het aanbeveling om mantelzorgers over de tijd te volgen.

Technische toelichting

Alle gegevens in dit artikel zijn afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking (EBB). De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar

een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking.

In 2005, 2007 en 2009 is de module Arbeid en Zorg in de EBB opgenomen. Deze module gaat over de combinatie van betaald werk met de zorg voor kinderen of de zorg voor ernstig zieke of hulpbehoevende familieleden. De module is geen vast onderdeel van de EBB.

Voor het verlenen van mantelzorg is in de EBB aan personen van 15 tot 65 jaar gevraagd of zij in het jaar voorafgaand aan de enquête een situatie hebben meegemaakt waarin zorg nodig was voor een ziek familielid. Er is apart gevraagd naar lang- en kortdurende zorgsituaties. Bij langdurende zorg is ook voor meerdere personen gevraagd of langdurende zorg nodig is geweest, bijvoorbeeld voor zowel een kind als een partner of een ouder. Om die reden is in de gegevens over langdurende zorg ook opgenomen voor wie zorg nodig was. Voor elke zorgsituatie is nagegaan of de persoon zelf voor het zieke familielid gezorgd heeft of niet. Het aantal uren zorg is in overeenstemming met eerder onderzoek (Souren, 2006) gecodeerd naar vier categorieën: maximaal 3 uur per week, 4 tot en met 11 uur per week, 12 tot en met 20 uur zorg per week en meer dan 20 uur per week.

De arbeidsduur is het aantal uren per week van de drie grootste banen van mensen die minimaal 12 uur per week werken (de werkzame beroepsbevolking). De arbeidsduur van mensen die aangaven meer dan 50 uur per week te werken is op 50 gezet om outliers te voorkomen.

Analyses

Naast uitsplitsingen naar verschillende achtergrondkenmerken, zijn ook (logistische) regressieanalyses uitgevoerd. Het is namelijk niet altijd mogelijk om tegelijkertijd naar veel verschillende achtergrondkenmerken uit te splitsen omdat daarvoor te weinig waarnemingen zijn. Het verlenen van mantelzorg en de bruto arbeidsparticipatie zijn met behulp van logistische regressie geanalyseerd, terwijl voor de

arbeidsduur lineaire regressieanalyses zijn uitgevoerd. Hierbij is rekening gehouden met de leeftijd, het geslacht, het opleidingsniveau, de herkomst, het hebben van een partner, het aantal kinderen onder de twaalf en het jaar. Bij de logistische regressieanalyses geeft de odds ratio de samenhang weer. Een odds ratio kleiner dan 1 betekent een negatieve samenhang tussen het verlenen van mantelzorg en arbeidsparticipatie (mantelzorgers zijn dan minder vaak actief op de arbeidsmarkt), terwijl een odds ratio groter dan 1 een positieve samenhang impliceert.

Zoals eerder gezegd kan de samenhang tussen het verlenen van mantelzorg en de arbeidsparticipatie zowel komen doordat mantelzorgers minder gaan participeren als doordat mensen met werk minder snel mantelzorg verlenen. Om een indruk te krijgen van mogelijke selectie-effecten waarbij mensen met werk minder snel mantelzorg verlenen, is gekeken naar degenen die wel te maken hadden met een zorgsituatie, maar die geen mantelzorg hebben verleend. Zij hebben net als degenen die niet met een zorgsituatie te maken hebben geen zorgtaken; daarom is te verwachten dat, rekening houdend met leeftijd, geslacht en andere persoonskenmerken, de arbeidsparticipatie van beide groepen even hoog is.

Wanneer de arbeidsparticipatie van degenen die wel een zorgsituatie hebben, maar die geen mantelzorg verlenen hoger is, wijst dat erop dat er sprake is van een selectie-effect. Bij de samenhang van de bruto arbeidsparticipatie met de zorg voor ouders blijkt dat het geval te zijn. Bij de zorg voor de partner is sprake van het omgekeerde: degenen die wel een zorgsituatie hebben, maar niet zorgen participeren minder dan degenen die geen zorgsituatie hebben. Bij de zorg voor een kind blijkt er geen verschil te zijn. Tot slot is de arbeidsduur onder werkenden die een zorgsituatie hebben voor een partner, ouder of kind, maar die geen mantelzorgtaken verrichten, hoger dan die van degenen die geen zorgsituatie hebben.

Literatuur

Boer, A. de & Keuzenkamp, S. (2009). *Vrouwen, mannen en mantelzorg*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Lieshout, P. van (2007). *Samen werken, samen zorg. Mantelzorgers in spagaat?* Samenvatting van de Nationale Mantelzorglezing, uitgesproken op 6 juni 2007 in de Janskerk in Utrecht. <http://www.pckwadraat.nl/documents/verslagNationaleMantelzorglezing2007.pdf>

Morée, M. (2003). Dé allochtone mantelzorger bestaat niet. *Tuis in familiezorg*. Nummer 1, jaargang 5, 2–4. Amsterdam: Landelijke Stichting Beheer Kruiswerk.

Morée, M. & Visser, G. (2007). *Mantelzorg en arbeid. Facts en trends*. <http://www.expertisecentrummantelzorg.nl/eiz/docs/pdf/Mantelzorg%20en%20arbeid%20INT.pdf>

Rijksoverheid (2010). Begroting 2010.

Sadiraj, K., Timmermans, J., Ras, M. & Boer, A. de (2009). *De toekomst van de mantelzorg*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Schellingerhout, R. (2008). Mantelzorg. In: A. van den Broek en S. Keuzenkamp (red.). *Het dagelijks leven van allochtone stedelingen*, p.60–77. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Souren, M. (2006, 25 september). Vijftigers meest belast met mantelzorg. *CBS-Webmagazine*.

Souren, M. (2007). Mantelzorgers maken weinig gebruik van verlofregelingen. *Sociaaleconomische trends*, 2/7. Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek

ZET (2009). *Factsheet voor gemeenten over de allochtone mantelzorger*. http://www.mantelliefde.nl/gemeenten_downloads.html

Tabel 1

Samenhang (odds ratios) tussen het hebben van een zorgsituatie en het verlenen van mantelzorg met achtergrondkenmerken, personen van 25 tot 65 jaar, multivariate logistische regressie, 2009

	Het hebben van een zorgsituatie	Verlenen van mantelzorg bij zorgsituatie
Geslacht (ref. man)	1,04*	3,19*
Leeftijd (ref. 45–54 jaar)		
25–34 jaar	0,34*	0,75*
35–44 jaar	0,65*	0,77*
55–64 jaar	0,94	1,13
Herkomst (ref. autochtoon)		
1e generatie westers allochtoon	0,77*	0,57*
1e generatie niet-westers allochtoon	0,86*	1,03
2e generatie westers allochtoon	1,13	1,13
2e generatie niet-westers allochtoon	1,66*	1,82*
Opleidingsniveau (ref. middelbaar)		
laag	0,90*	0,92
hoog	0,96	0,84*
Partner (ref. met partner)		
alleenstaand	0,67*	1,81*
Aantal thuiswonende kinderen (ref. geen thuiswonende kinderen)		
één kind onder 12	1,07	1,30*
twee kinderen onder 12	0,97	0,96
drie of meer kinderen onder 12	0,82	1,31
jongste kind 12 jaar of ouder	1,24*	1,10
Pseudo R-kwadraat (Nagelkerke)	0,04	0,11
n	52 367	7 849

* = significant ($p < 0,05$ bij een tweezijdige toets).

Tabel 2

Samenhang tussen het verlenen van mantelzorg met de bruto arbeidsparticipatie en de wekelijkse arbeidsduur bij personen van 25 tot 65 jaar

	Samenhang met bruto arbeidsparticipatie multivariate logit odds ratio	Samenhang met wekelijkse arbeidsduur multivariate regressie B (ongestandaardiseerd)
Mantelzorg verleend	0,89*	-0,47*
Pseudo R-kwadraat (Nagelkerke)	0,39	
R-kwadraat		0,37
n	158 518	115 477

* = significant ($p < 0,05$, tweezijdige toets).

N.B. Voor de analyses zijn gegevens afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking voor de jaren 2005, 2007 en 2009 samengevoegd. In de modellen is gecorrigeerd voor leeftijd, herkomst, opleidingsniveau, het aantal kinderen onder de 12 jaar, het hebben van een partner, het hebben van een chronische ziekte, aandoening of handicap en het jaar.

Tabel 3

Samenhang van het verlenen van mantelzorg aan partner, kind of ouder met de bruto arbeidsparticipatie en de wekelijkse arbeidsduur bij personen van 25 tot 65 jaar

	Samenhang met bruto arbeidsparticipatie multivariate logit odds ratio	Samenhang met wekelijkse arbeidsduur multivariate regressie B (ongestandaardiseerd)
Voor partner gezorgd	0,76*	-0,21
Voor kind gezorgd	0,66*	-0,59*
Voor ouder gezorgd	0,98	-0,47*
Pseudo R-kwadraat (Nagelkerke)	0,39	
R-kwadraat		0,37
n	158 518	115 477

* = significant ($p < 0,05$, tweezijdige toets).

N.B. Voor de analyses zijn gegevens afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking voor de jaren 2005, 2007 en 2009 samengevoegd. In de modellen is gecorrigeerd voor leeftijd, herkomst, opleidingsniveau, het aantal kinderen onder de 12 jaar, het hebben van een partner, het hebben van een chronische ziekte, aandoening of handicap en het jaar.

Tabel 4

Samenhang tussen het aantal uren mantelzorg verleend per week met de bruto arbeidsparticipatie en de wekelijkse arbeidsduur bij personen van 25 tot 65 jaar

	Samenhang met bruto arbeidsparticipatie	Samenhang met wekelijkse arbeidsduur
	multivariate logit odds ratio	multivariate regressie B (ongestandaardiseerd)
1-3 uur	1,17*	-0,72*
4-11 uur	0,97	-0,45*
12-20 uur	0,85*	0,09
Meer dan 20 uur	0,63*	-0,69*
Pseudo R-kwadraat (Nagelkerke)	0,39	
R-kwadraat		0,37
n	157 537	115 225

* = significant ($p < 0,05$, tweezijdige toets).

N.B. Voor de analyses zijn gegevens afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking voor de jaren 2005, 2007 en 2009 samengevoegd. In de modellen is gecorrigeerd voor leeftijd, herkomst, opleidingsniveau, het aantal kinderen onder de 12 jaar, het hebben van een partner, het hebben van een chronische ziekte, aandoening of handicap en het jaar.